

Windenergie Drenthe

in de gemeenten Aa en Hunze en Borger-Odoorn

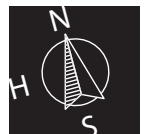
Windenergie Drenthe

in de gemeente Aa en Hunze en Borger-Odoorn

In opdracht van de provincie Drenthe
en de gemeenten Borger-Odoorn en Aa en Hunze

10-02-2012

Uitgevoerd door ROM3D in samenwerking met H+N+S
landschapsarchitecten

Inhoudsopgave advies

	pagina		pagina
1 - Inleiding	7	Verfijning turbine opstellingen	59
2 - Context Drentse Veenkoloniën en windenergie	9	Concept: Transformatiezone LOFAR 3MW	60
Ligging zoekgebied	9	Concept: Transformatiezone LOFAR 3MW + Grid Aa en Hunze	62
Landschap	9	Concept: Cluster 3x variant	64
Ontwikkelingen windenergie	13	7 - Beoordeling en conclusies	67
3 - De opgave	15	Beoordeling opstellingsvarianten	67
4 - Aanpak	17	Conclusies ten aanzien van het doel van de opgave	69
Interactieve werksessies	17	8 - Aanbevelingen	73
Uitgangspunten	17	Algemene aanbevelingen	73
Interactief model	17	Aanbevelingen voor ontwerp	74
5 - Beoordelingskader en criteria	21	Colofon	75
6 - Plaatsingsconcepten	31	Bijlage - tabel 'Invloed directe leefomgeving' en 'Slagschaduw'	77
Concept: Ontginningslinten dubbele linten	32		
Concept: Ontginningslinten dubbele linten om en om	34		
Concept: Ontginningslinten enkele linten	36		
Concept: Ontginningslinten dorpslinten	38		
Concept: Clusters 2x	40		
Concept: Clusters 3x	42		
Concept: Clusters 4x	44		
Concept: Dorpsclusters 8x	46		
Concept: Transformatiezone LOFAR 3MW + lijn Aa en Hunze	48		
Concept: Transformatiezone LOFAR 3MW dubbel	50		
Historische lijn: Semslinie dubbel	52		
Historische lijn: Semslinie enkel	54		
Concept: Transformatiezone LOFAR 7,5MW enkel	56		

Windenergie zorgt voor controverse. Windturbines dragen bij aan de opwekking van schone energie. Tegelijkertijd hebben ze een grote impact op het landschap (met name hoogte en beweging) en de leefomgeving (met name geluid en slagschaduw). Gevolg is dat de ontwikkeling van nieuwe locaties voor windturbines meestal voor maatschappelijke beroering zorgt. Voor- en tegenstanders rondom windenergieprojecten laten van zich horen. Iedereen heeft zijn eigen argumenten voor of tegen.

De provincie Drenthe en de gemeenten Aa en Hunze, Borger-Odoorn, Emmen en Coevorden werken gezamenlijk aan de gebiedsvisie voor windenergie. Dit onderzoek richt zich op het noordelijk deel van het provinciaal zoekgebied voor windenergie (Omgevingsvisie, juni 2010). Het zuidelijk deel van het zoekgebied, het deel van Emmen en Coevorden zal in het voorjaar 2012 worden onderzocht. Met de gebiedsvisie ontstaat een kader op basis waarvan de provincie en gemeenten initiatieven voor windenergie willen beoordelen.

De opgave vloeit voort uit het 'Nationaal Ruimtelijk Perspectief Windenergie op Land'. Hierin wordt de ambitie uitgesproken om in 2020 op land 6000 MW gerealiseerd te hebben. Van deze 6000MW neemt de provincie Drenthe 200 tot 280MW geplaatst vermogen voor haar rekening.

Moderne windturbines met een vermogen van 3 Megawatt (MW) hebben een grote visuele impact op het landschap. Het Rijk stelt dat grote parken met deze moderne molens beter passen in grootschaliger landschappen. Het uitgangspunt van het Rijk is dat de maat en schaal van het landschap en die van het windturbinepark goed bij elkaar moeten passen en dat daardoor minder visuele verrommeling optreedt.

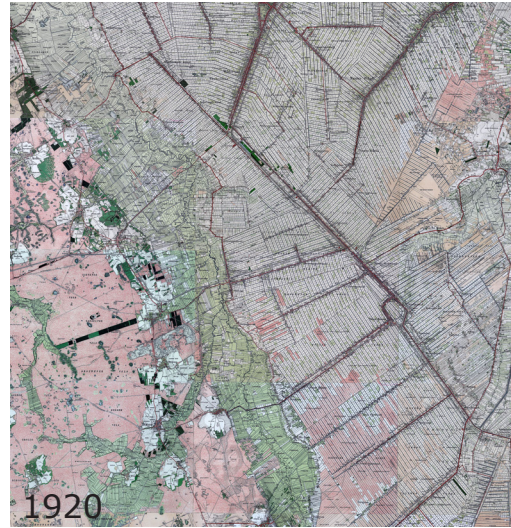
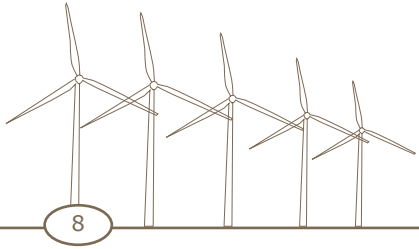
In 2009 heeft zich reeds een tweetal initiatiefnemers gemeld met plannen

voor een omvangrijk windpark ('De Drentse Monden') in de gemeente Borger-Odoorn. De formele procedure is hiervoor gestart op 24 juni 2011. In januari 2012 is een tweede procedure gestart voor het windpark Oostermoer. Hiermee geeft de sector invulling aan het rijksbeleid.

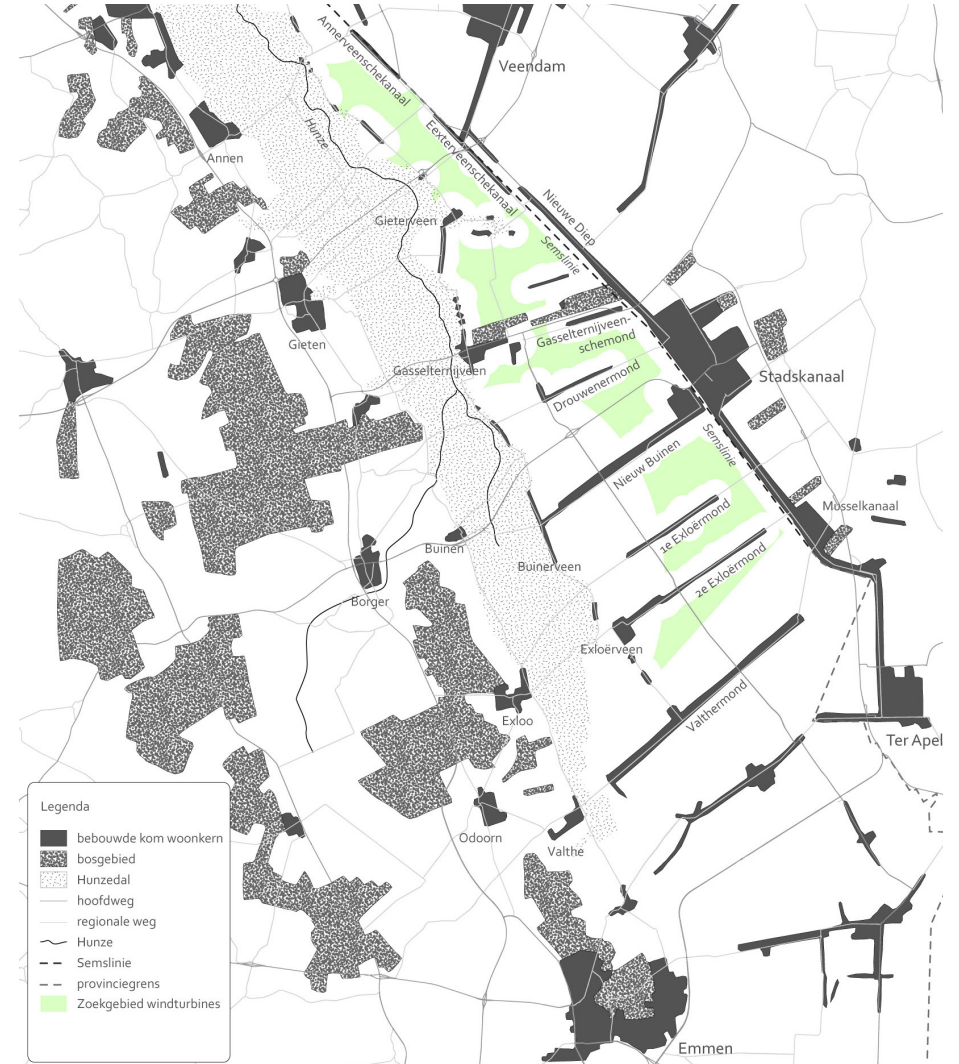
Gemeenten Aa en Hunze, Borger-Odoorn, Emmen en Coevorden en de provincie Drenthe hebben voor de beoordeling voor toekomstige windinitiatieven behoefte aan een afwegingskader. Het huidige kader – de Omgevingsvisie – heeft een verfijningsslag nodig voor windopgaven.

Als onderdeel van dit proces zijn een aantal onderzoeken uitgezet. Door Elzinga & Oterdoom Procesmanagement zijn gesprekken en interviews gehouden met belanghebbenden in de twee gemeenten (zie <http://www.provincie.drenthe.nl/windenergie/>). Ook heeft KNN een onderzoek gedaan naar een verdien- en participatiemodel voor windmolens in de Veenkoloniën

In dit rapport wordt een ruimtelijk advies gegeven.

Figuur 1 - Kaartbeeld Project gebied:
situatie 1850, 1920 en 2012

Figuur 2 - Het projectgebied

2 - Context Drentse Veenkoloniën en windenergie

Ligging zoekgebied

In de Veenkoloniën wordt het landschapsbeeld bepaald door een samenspel van grote open agrarische ruimtes, infrastructuur en bebouwingslinten. Het landschapsbeeld is al 150 jaar robuust aanwezig (zie figuur 1). Het contrast tussen de grote lege ruimtes (kamers) en de intimiteit van de linten is de belangrijkste ruimtelijke kwaliteit.

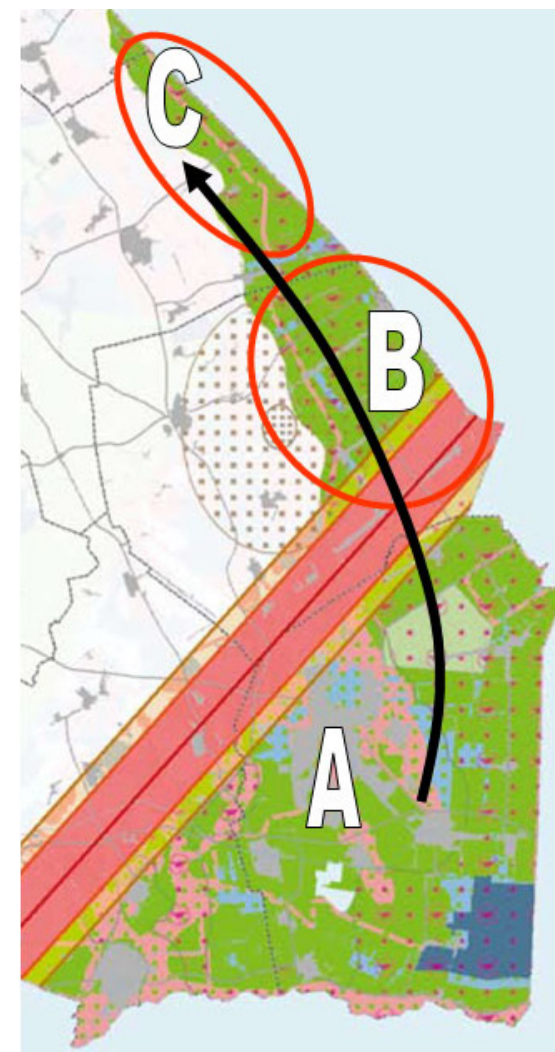
Water, bodem en lucht zijn relatief schoon. De cultuurhistorische, natuurlijke, landschappelijke en sociale kwaliteiten zijn nog goed beleefbaar. De meeste mensen wonen in de lintbebouwing.

Het projectgebied (zie figuur 2) van deze studie beperkt zich tot het veenkoloniale gebied van de gemeentes Aa en Hunze en Borger-Odoorn. Het gebied heeft verschillende randen. Aan de westzijde wordt de rand gekenmerkt door de beboste Hondsrug en het Hunzedal. Aan de oostzijde ligt de Semslinie (provinciegrens) en het open Veenkoloniale landschap van Groningen met als harde rand Stadskanaal. De Semslinie en het Hunzedal raken elkaar in het noorden bij het Zuidlaardermeer. Aan de zuidzijde strekt het open veenkoloniale landschap zich verder uit.

Landschap

De Drentse veenkoloniën zijn in de omgevingsvisie aangewezen als zoekgebied voor windturbines. Het doorgaans systematische ontginningspatroon en de mogelijkheid om wind en horizon te ervaren spreken in dit gebied tot de verbeelding. Het provinciale omgevingsbeleid werkt met kernkwaliteiten, te weten: aardkundige waarden, archeologie, landschap, cultuurhistorie, natuur en stilte en duisternis. Deze kaart is weergegeven op pagina 10 (zie kaart 4).

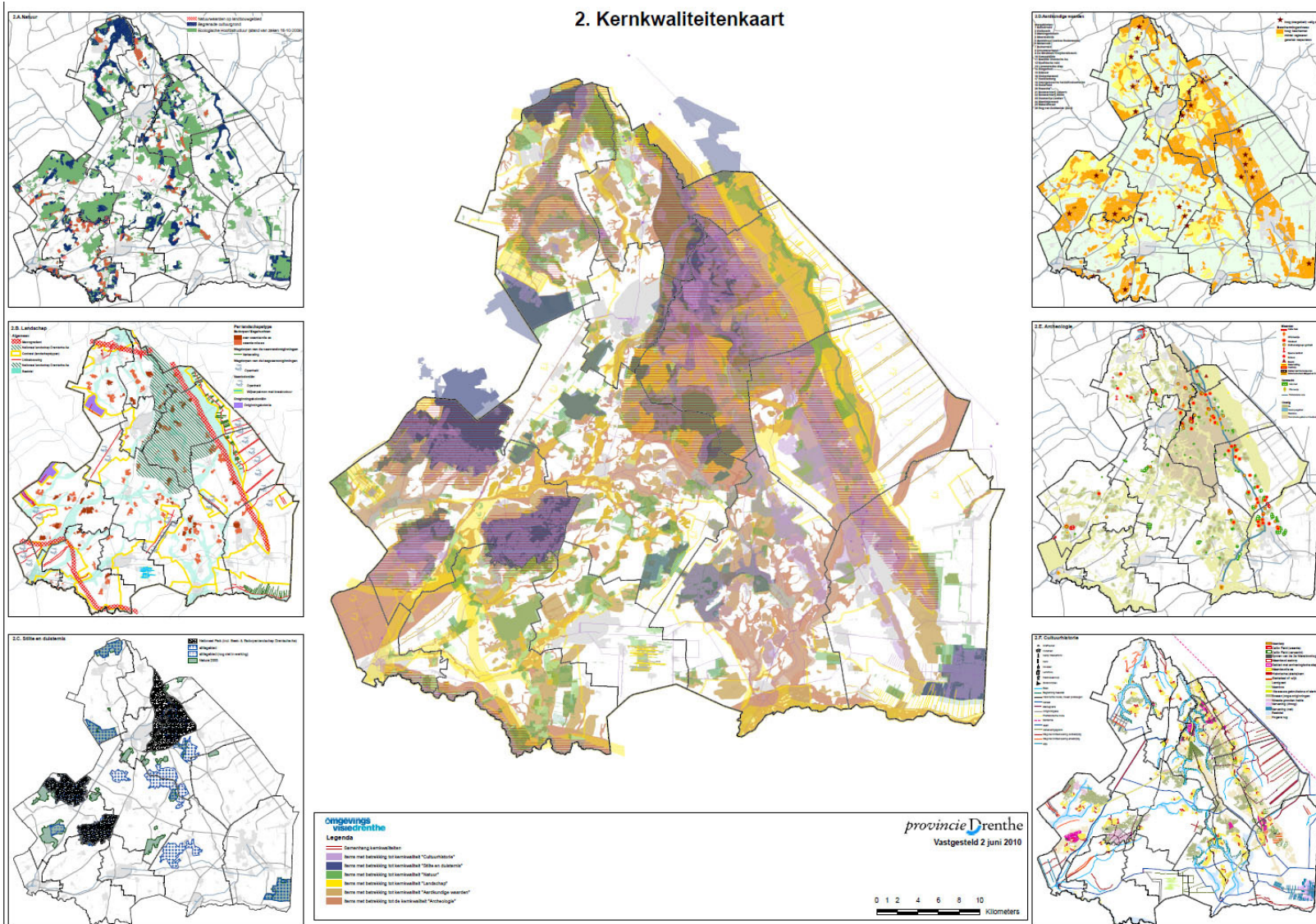
Op basis van de vorm waarin deze kernkwaliteiten zich voordoen kan differentiatie in het zoekgebied worden aangebracht. Op hoofdlijnen kan het gebied gekarakteriseerd worden als een veenontginningslandschap bestaande uit drie deelgebieden met elk een eigen identiteit: A, B en C. De specifieke kenmerken, waaraan de tijd en de manier van ontginning is af te lezen, vormen de rode draad in het onderscheiden van deze gebieden. Van noord naar zuid is van spade in de 18e eeuw tot dragline in de 20e eeuw ontgonnen. Dat verschil in ontginningswijze betekent naast een veel fijnmaziger cultuurlandschap ook een minder ontgraven ondergrond. Met andere woorden het noordelijke deel van het zoekgebied heeft een grotere archeologische verwachtingswaarde dan het zuidelijke deel omdat er niet machinaal en dus minder diep ontgonnen is.

Figuur 3 - Verdeling gebieden aan de hand van landschappelijke karakteristieken

2. Kernkwaliteitenkaart

Figuur - 4 kaart
kernkwaliteiten Drenthe

Het eerste gebied (A) bestaat uit de Veenkoloniën rondom Emmen. Dit gebied valt buiten dit deel van het onderzoek, maar zal in het vervolgonderzoek verder worden onderzocht.

De deelgebieden B en C liggen ten noorden van een laagvliegroute voor het ministerie van Defensie. Op basis van landschappelijke karakteristieken en ontginningsgeschiedenis zijn deze opgedeeld in twee delen.

Het eerste gebied – De Drentse Monden (B) – vertoont een hechte samenhang tussen het bebouwingspatroon en het ontginningspatroon van het achterliggende veengebied. De hier zo karakteristieke enkel- en dubbel kanaalsystemen zijn ontstaan na 1800 in de periode van de systematische veenontginningen.

Langs de afwateringskanalen ontstond lintbebouwing. Deze afwateringskanalen kwamen uit op het kanaal van de Stad, Stadskanaal. Via dit kanalenstelsel werd de gewonnen turf verscheept.

De kwaliteit ligt hier in het contrast tussen de grote open landbouwgebieden, de dichte bebouwingslinten en het vele groen in de linten. De groene linten vormen stevige groene randen om de grote open akkergebieden. Een andere kwaliteit is de beleefbaarheid van de lange uitzichten wanneer men van het ene naar het andere lint rijdt. Daarnaast is het een kwaliteit dat de samenhang tussen de bebouwing en de landontginning in een planmatig ontgonnen gebied als dit in deze omvang nog altijd zo goed leesbaar is.

Het tweede gebied – de Oude Veenkoloniën en Randveenontginningen (C) – ligt in het noordelijk deel van het gebied. Hier zijn de ontginningen ouder. Een klein deel behoort tot de Oude Veenkoloniën. Deze zijn gericht op het Grevelingenkanaal dat de aanliggende dorpen Annerveenschekanaal (beschermd dorpsgezicht) en Eexterveenschekanaal met het Stadskanaal verbindt. Een ander ontginningstype zijn de Randveenontginningen. Deze ontginningen ontstonden aan de rand van een hoogveenpakket. De randveenontginningen in dit gebied liggen als een band langs de Hondsrug

op zandkoppen in het beekdal van de Hunze. De gewonnen turf werd hier via dit riviertje verscheept. De natuurlijke omstandigheden, waaronder het aanwezige reliëf, hebben binnen dit ontginningstype een prominente rol gespeeld bij de huidige verschijningsvorm, meer dan bij het ontginningstype Veenkoloniën. De bebouwing is georiënteerd op de ontsluitingsstructuur (wegdorp). Deze weg volgt de hoogteligging en is daardoor 'grillig'. De verkavelingsstructuur is haaks op de ontsluiting gericht.

Kijkend naar het projectgebied en de opgave valt op dat alle kernkwaliteiten in meer of mindere mate aanwezig zijn in het gebied. Enkele van deze kernkwaliteiten, zoals cultuurhistorie en landschap, kunnen vooraf inspireren voor de plaatsingsstrategieën.

De andere kernkwaliteiten werken vooral toetsend op het moment dat de opstellingsvorm van een winturbinepark concreet wordt ingevuld.

Winturbines in Duitsland, gezien vanuit het Bargerveen

Ontwikkelingen windenergie

In en rondom het projectgebied is een aantal initiatiefnemers dat een windpark wil realiseren. Er zijn momenteel binnen het gebied twee Rijkscoördinatieregelingen (RCR) gestart en net buiten het gebied is eveneens een RCR gestart (nabij Veendam). De Rijkscoördinatieregeling is bedoeld voor initiatieven groter dan 100 MW. Zowel in de gemeente Aa en Hunze als in de gemeente Borger-Odoorn is één 100 MW-plus RCR gestart.

Elders in Drenthe zijn recent de eerste windturbines (in totaal 10MW plus 5MW vergund) geplaatst op en nabij het defensieterrein bij Coevorden. Daarnaast heeft de gemeente Emmen een ontwerp onderzoek uit laten voeren naar de mogelijkheid van windturbines binnen haar gemeente. Volgend daarop heeft de gemeente Emmen recentelijk een beleidsregel ten aanzien van de plaatsing van windturbines opgesteld.

Naast deze ontwikkelingen is het van belang over de provinciegrens te kijken naar de ontwikkelingen in Groningen en in Duitsland. Aangrenzend aan de gemeente Aa en Hunze, langs de N33 ter hoogte van Veendam, heeft de provincie Groningen een zoekgebied voor windturbineparken aangewezen. Ook hier is een RCR Windenergie procedure gestart. Er wordt hier gekeken naar turbines van tussen 3MW en 8MW. Het betreft dan molens met een tiphoogte tussen de 150 en 200 meter. Deze turbines zijn na realisatie tot op een afstand van circa 10 kilometer nog goed waarneembaar. In Duitsland zijn in het grensgebied verschillende turbineparken gerealiseerd die vanuit de Veenkoloniën zichtbaar zijn.

WAT IS DE RIJKSCOÖRDINATIEREGELING (RCR)?

Windenergieprojecten groter dan 100 MW worden aangemerkt als nationaal belang en de initiatiefnemer moet zich hiervoor dan ook bij het Rijk melden. De Rijkscoördinatieregeling biedt de Rijksoverheid de mogelijkheid om bij deze projecten de besluitvorming te coördineren en een rijksomgevingsplan op te stellen. De bedoeling is de procedures te verkorten en te stroomlijnen, waardoor projecten sneller kunnen worden gerealiseerd. De Rijkscoördinatieregeling is onderdeel van de Wet ruimtelijke ordening, paragraaf 3.6.3. Burgers kunnen net als bij een procedure bij de gemeente gebruik maken van mogelijkheden voor indienen van zienswijzen en beroep.